

Zo tel je: Boomvalken

Hanneke Sevink met jonge Torenvalken.
Foto: Harry de Rooij

In deze rubriek pakken we telkens een telprobleem bij de kop en laten we deskundigen aan het woord. Deze keer legt Hanneke Sevink, ringier van de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN), uit hoe je broedende Boomvalken opspoor. Het blijkt een lastig te inventariseren broedvogel te zijn.

Wat maakt de Boomvalk zo lastig te inventariseren?

Het begint er al mee dat ze best stilletjes terugkeren op de broedplaats. Ik steek veel tijd in het zoeken naar Boomvalken in het Gooi en de provincie Utrecht. Vanmorgen (29 april, red.) heb ik eindelijk een paartje gevonden. Ik zag wat veertjes van een geplukte Groenling liggen in het bos en later hoorde ik héél zacht 'lahnen' (langgerekt 'iiiiiieh', term voor langgerekt roepen van bedelende jongen en om voedsel bedelend vrouwtje). Bingo! Er bleken zelfs drie exemplaren aanwezig te zijn. Boomvalken keren jaarlijks terug naar hetzelfde broedgebied, maar kunnen daarbinnen wel een kilometer verderop gaan broeden. Zie ze dan maar eens te vinden, want ze maken maar erg weinig geluid en vliegen vrijwel altijd als kleine torpedo's weg zodra je ze in beeld hebt.

Wat is de beste periode om Boomvalken te zoeken?

Het meest luidruchtig zijn Boomvalken wanneer de jongen zijn uitgevlogen; dat is vanaf eind juli. Vooral de jonge vogels laten zich goed horen. Maar als je alleen in die fase zoekt, vind je enkel de succesvolle nesten. Je wilt ook de mislukte broedsels en niet-broedende paren in beeld hebben. Het komt er op neer dat je vanaf half april tot in september veel tijd doorbrengt in de gebieden waarvan je weet dat er vorig jaar een paartje zat, of die je kansrijk acht. Ik post urenlang op vaste punten en begin als het even lukt voor een uur voor zonsopgang. In de vroege ochtend maak je de meeste kans op het zien van een prooioverdracht. Belangrijk om te weten, is dat Boomvalken tot aan begin juni kunnen verkassen van nestplaats. Een vogel die je eind mei op een nest ziet, zal daar dus niet altijd op broeden.

Waar let je specifiek op? Welke waarnemingen wijzen op broeden?

Zorg dat je de geluiden goed kent. Het 'kieuw, kieuw, kieuw', 'ki-ki-ki' en 'pit-pit'. Liefst hoor je de communicatie tussen het paartje. Ze laten vaak een kort 'pit.. pit' en wat 'ge-kieuw' horen bij een prooioverdracht of als ze bij het nest aankomen en lahn (door Tinbergen 'slepen' genoemd) heel zacht. Echte duetten, zoals beschreven door Tinbergen en door Bijlsma (2012), zijn zeldzaam geworden. Boomvalken laten zich minder en zachter horen dan vroeger; soms hoor je ze pas op zo'n honderd meter afstand. In de eifase zijn ze, behalve tijdens

prooioverdrachten, zo goed als stil. Verder kijk ik goed of ik verspreid door het bos veertjes van met name zwaluwen, Huismussen en Groenlingen zie liggen. Boomvalken plukken hun prooi op een hoge plek, zodat veertjes van kleine zangvogels ver van elkaar neerwarrelen. Als de jongen gevoerd worden, vind je steeds meer van zulke veertjes.

In wat voor gebieden tref je ze aan?

Mensen denken vaak dat ze in de buurt van water broeden, zodat ze op libellen kunnen jagen. Dat is een misvatting. In de broedtijd jagen ze vooral op zangvogels en pakken ze af en toe een libel mee. De jonge vogels jagen wel voornamelijk op libellen. In het bos vind je broedende Boomvalken tegenwoordig vooral in Douglassparren. Het liefst gebruiken ze een kraaiennest met veel uitzicht bovenin in zo'n spar. Ze houden van open stukken landschap in de omgeving van het nest.

Kun je ze ook in stedelijk gebied verwachten?

Ja hoor, in Amsterdam zijn altijd broedgevallen aanwezig en in de stad Utrecht zitten ze ook. In Amsterdam broedt er zelfs een paar op een oude toren. Kraaiennesten in elektriciteitsmasten zijn ook geschikt. Maar denk niet meteen dat ze daarin gemakkelijk te vinden zijn. Je staat zo weer uren te posten bij zo'n mast.

Op de WRN-dag was je het oneens met Rob Bijlsma, die stellig is over de afname van de soort...

Natuurlijk zijn er veel minder dan in de jaren zeventig, maar de vraag is hoe het nu gaat. In mijn onderzoeksgebied zitten ze nog gewoon, in tegenstelling tot de bossen van Drenthe, waar Rob kijkt. Ik heb niet de indruk dat ze hier afnemen, maar misschien woon ik toevallig in een goede boomvalkenregio. Er zijn veel gebieden waar nooit broedverdachte waarnemingen gedaan worden, maar omdat ze zo lastig te lokaliseren zijn zegt dat dus niet alles. Kortgezegd: eigenlijk weten we gewoon niet goed hoe de soort ervoor staat.

Verder lezen & luisteren:

- > sovon.nl/soort/3100
- > xeno-canto.org/species/Falco-subbuteo

> Bijlsma, R. 2012.

Mijn Roofvogels. Atlas Contact